

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

28.11.2017

kirjaamo@stm.fi
jaana.aho@stm.fi
piirjo.kainulainen@stm.fi

Lausuntopyyntö s-postitse, Jaana Aho 10.11.2017

HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS VALINNANVAPAUSLAIKSI

Valinnanvapauslakiluonnoksen, sen perusteluiden ja vaikutusten arvioinnin viimeistele-
miseksi sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt jokaiselta sosiaali- ja terveydenhuollon
uudistuksen valmistelua ja toimeenpanoa tukeva asiantuntijaryhmän jäseneltä kirjallista
arviota 3.11.2017 päivätystä hallituksen esitysluonnoksesta. Totean arvionani seuraavaa.

Sote-reformin suurin haaste on, että sen vaikutuksia ei voida arvioida peruutuspeiliin tuijot-
tamalla. Tarve muutokselle on ilmeinen ja sille asetetut tavoitteet kristallin kirkkaat. Tässä
tilanteessa onkin tärkeää balansoida sote-kokonaisuuden uudistavat - osin vielä epävarmat
- osat historiasta kumpuavien vahvuuksien, heikkouksien ja kehitystä rajoittavien ajatus-
lukkojen suhteen. On edettävä tavoitteet edellä modulaarisesti sekä sallittava korjausliikkeet
oppimisen tuloksena.

Kun arvioidaan valinnanvapautta, keskeiseksi nousee kustannustehokkuuden ja laadun
takaaminen tasavertaisesti, kansalaisten välisiä terveyseroja tasoittaen. Nämä tavoitteet tulee
kuitenkin liittää osaksi jatkuvasti kehittyvää toimintaympäristöämme. On huomioitava
urbanisaatio mega-trendinä ja nähtävä terveyspalvelut ja -teknologia mahdollisuutena
Suomelle kasvaa ja tuottaa globaalia lisäarvoa. Samalla on hyvä pitää mielessä, että valin-
nanvapausviitekehityksellä määritellään myös, miten tekoäly ja muut teknologiset ja sosiaali-
set innovaatiot tulevaisuudessa penetroituvat sote-kenttään. Arvioisin, että esimerkiksi teko-
älyn vaikutus sote-integraatioon tulee olemaan fundamentaalinen – ennen kaikkea positiivi-
sesti. Kun tähän liitetään skenaariot Suomen kansantalouden kantokyvystä, voidaan olettaa,
että valinnanvapauden kautta tullaan rakentamaan se pelikenttä, jossa tulevaisuudessa joko
vähennetään (tai lisätään) sote-palveluiden määrää ja ohjataan palveluiden kohdentamista
ja tuotekehitystä.

Valinnanvapauslakiluonnosta arvioitaessa on keskeistä erottaa kaksi päätöstä:

1. "Mitä hoidetaan?": Mikä on julkisen varoin taattava sosiaalihuolto- ja terveyspalvelu-
portfolio nyt ja tulevaisuudessa?
2. "Miten hoidetaan?": Miten sosiaalihuolto- ja terveyspalveluiden tuotanto ja tuotannon
ohjaus hoidetaan?

Vastaus kysymykseen "mitä hoidetaan" on ennen kaikkea poliittinen. Vastauksen laajuus
riippuu sekä kansantalouden kantokyvystä että sote-toimintamallin operatiivisesta tehok-
kuudesta. Kysymykseen vastaaminen edellyttää yhteisesti jaetun, läpinäkyvän sote-
portfoliojohtamismallin käyttöönottoa, jolla koordinoidaan valinnanvapauden määrää sekä
varmistetaan kilpailun avoimuus ja palveluiden laatutaso ("miten hoidetaan"). Työterveys-

huollosta saatujen kokemusten perusteella uskon, että esitetty valinnanvapausmalli saadaan toimimaan, kunhan portfolio-, kustannus- ja laatuohjaukseen saadaan toimimaan ja tehdään selkeitä päätöksiä rahoitusallokaatioita koskien (Taulukko 1).

Taulukko 1. Yhteenvedo valinnanvapaudesta esitettyihin kysymyksiin

KYSYMYS	HUOMIOT
1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? 2. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun 4. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämistä vastuun toteuttamiseen?	Voidaan, kunhan sotea ohjaava portfoliojohtamismalli toimii ja haja-asutusalueiden erityishaasteet huomioidaan
3. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palvelutarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?	Tilanne osin epävarma; käsitteisin asiaa portfoliojohtamisen erilliskysymyksenä

Osana valinnanvapauskeskustelua on tärkeää huomioida nyt vallitsevan epävarmuutta provosoivan keskusteluilmapiiirin negatiivinen vaikutus muutosjohtamiseen. Suuri osa nyt soten vaikutuspiirissä olevista yli 250000 työntekijästä ovat kohtaamassa epävarman tulevaisuuden. Muutoksen johtamisen kannalta on keskeistä varmistaa, että sote-reformia edistävät päätökset tehdään nopeasti ja läpinäkyvästi. Tämän jälkeen on sote-osaajat energisoitava reippaaseen muutosvauhtiin kohti uusia mahdollisuuksia luottamalla paikalliseen päätöksentekoon yhteisen strategian alla.

Antti Koivula
 sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelua ja
 toimeenpanoa tukeva asiantuntijaryhmän jäsen
 Työterveyslaitoksen pääjohtaja